

М.Р.Болтабаев – СамИСИ ректори, и.ф.д., профессор
М.Қ.Пардаев – СамИСИ профессори, и.ф.д.

ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИНИ 2017-2020 ЙИЛЛАРДА РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ АСОСИЙ ЙЎНАЛИШЛАРИ ВА УСТУВОР ВАЗИФАЛАРИ

Хизматлар соҳаси корхоналари фаолиятини ривожлантириш, соҳани модернизация қилиш ва диверсификациялашни таъминлаш, улар кўрсатадиган хизматларнинг рақобатбардошлилиги ва сифатини ошириш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2016 йил 26 февралда “2016-2020 йилларда хизматлар соҳасини ривожлантириш дастури тўғрисида”ги 55-сонли Қарори қабул қилинди. Мазкур Қарорга Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан 2016 йил 29 июндаги 219-сонли Қарорига мувофиқ ўзгартириш ва қўшимчалар киритилди.

Вазирлар Маҳкамасининг қарорида 2016-2020 йилларда Ўзбекистон Республикасида хизматлар соҳасини ривожлантиришдаги устувор йўналишлар ва вазифалар этиб қуйидагилар белгиланган.

Биринчидан, хизматлар соҳасини ривожлантириш ҳисобига ялпи ички маҳсулотни кўпайтириш, унинг республика иқтисодиётидаги улушини 48,7 фоизгача етказиш белгиланган. Чунки келажакда мамлакатимиз иқтисодиётида саноатнинг улуши ошиб бориши ва шу йилларда унинг улаши 40,0 %га етказилиши кўзда тутилган. Кўриниб турибдики, хизмат кўрсатиш соҳаси иқтисодиётни юкселтиришнинг дастлабки босқичида устуворликни ташкил қилди, унинг мамлакат ЯИМдаги улуши 54,5 %гача етказилди. Энди маълум босқичга етгандан кейин саноатни ривожлантириш ва унинг ЯИМдаги улушини ошириш учун тегишли имкониятлар яратилди. Келажакда хизмат кўрсатиш соҳасини барча йўналишлар бўйича муттасил ривожлантириш билан бирга саноатни ривожлантиришга катта аҳамият берилади ва унинг ўсиш суръатини бошқа соҳаларга нисбатан жадал ошириш чоралари кўрилади.

Иккинчидан, 2020 йилга бориб қишлоқ жойларда хизматларни 1,8 бараварга ўстириш ҳам кўзда тутилган. Бу қишлоқ жойларда хизматларни кўпайтириш мсаласига алоҳида аҳамият берилаётганлигидан далолатдир. Чунки ҳозирги пайтда хизматлар асосан шаҳарларда ривожланган бир паллада қишлоқ жойларда ҳам ушбу масалага етарлича аҳамият берилиб, унинг ривожланишини тўлиқ таъминлашга катта аҳамият қаратилади. Зеро, қишлоқ аҳолисининг яшаш даражаси ва сифатини ҳам хизмат кўрсатиш соҳасини ривожлантирмасдан туриб амалга ошириб бўлмайди. Мамлакатимизда қишлоқ аҳолиси келажакда фақат аграр меҳнат билан эмас, балки у ерга саноатнинг, айниқса қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлайдиган кичик ҳажмдаги саноат корхоналарининг ташкил қилиниши ва янги иш ўринларининг асосан хизмат кўрсатиш соҳасини ривожлантириш орқали амалга оширилиши эвазига индустриал ва интеллектуал меҳнат билан ҳам шуғулланадиган бўлади.

Учинчидан, муҳандислик-коммуникация, йўл-транспорт инфратузилмасини ривожлантириш, тармоқларда замонавий ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш ҳисобига хизматлар соҳасини, таркибий ўзгартиришларни жадал ривожлантириш учун шарт-шароитлар яратиш масаласи ҳам ўта долзарб масалалар сифатида белгиланган. Бугунги ҳаётимизни замонавий ахборот-коммуникация технологияларисиз тасаввур қилиш қийин. Чунки глобаллашув жараёни, иқтисодий-ижтимоий ҳаётимизнинг интеграциялашуви ушбу хизматларни ривожлантириш ва такомиллаштиришни тақозо қилди ва шунга мос равишда мазкур соҳанни ривожлантиришга тегишли аҳамият қаратилмоқда. Хизмат кўрсатиш соҳасининг таркибий ўзгаришлари муҳандислик-коммуникация, йўл-транспорт инфратузилмасини ривожлантириш эвазига ҳам амалга оширилади. Чунки ушбу соҳани ривожлантириш нафақат иқтисодий, балки муҳим ижтимоий ва сиёсий аҳамиятга эга. Зеро мамлакатимизнинг ҳамма бурчаклари туристик ресурслардан иборатлиги кўплаб хорижий туристларнинг ташрифини тақозо қилади. Улар йўлимизнинг ҳолатига қараб аҳолининг яшаш даражасига, мамлакатимизнинг ривожланиш ҳолатига шу кўрсаткичлар орқали баҳо бериши мумкин. Шу туфайли ушбу йўналишдаги хизматларни ривожлантириш масаласига ҳам катта аҳамият берилмоқда.

Тўртинчидан, соҳада рақобат ва тадбиркорлик муҳитини шакллантириш, ҳамда бир вақтнинг ўзида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини ривожлантиришга кўмаклашиш масаласи ҳам паралел қўйилган. Зеро хизмат кўрсатиш соҳаси асосан кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик эвазига шаклланиб ривож топмоқда. Мазкур хизматларнинг ўсиши билан бир қанча муаммоларнинг ҳал қилинишига эришиш мумкин. Жумладан, мамлакатимизда янги иш ўринлари яратилиши билан бирга бандлик муаммоси ҳал қилинади, ишлаб чиқариш жараёнининг хизматларга бўлган эҳтиёжи қондирилади, пировардида аҳолининг ҳаёт даражаси ва сифати оширилади.

Бешинчидан, турли инновация хизматларини, янги алоқа воситаларини кенгайтириш масаласи ҳам мамлакатимизда хизматлар соҳасини жаҳон талаблари асосида ривожланишини тақозо қилади. Мамлакатимизда хизматларни ҳам товарлар сингари кенг кўламда экспорт қилсаккина иқтисодиётнинг барқарор ривожланишини таъминлашимиз мумкин. Шу нуқтаи назардан, хизмат кўрсатиш соҳасини ҳам халқаро андозалар даражасига етказишни тақозо қилади.

Олтинчидан, аҳолининг телекоммуникация тармоқларидан фойдаланиш техник имкониятларини таъминлаш, улар асосида сифатли хизматлар кўрсатиш, телефон алоқаси ва телевидениенинг рақамли тизимларига тўлиқ ўтиш, 2020 йилга бориб алоқа ва ахборотлаштиришнинг республика иқтисодиётидаги улушини 2,5 фоизгача етказишдек устувор вазифа ҳам белгиланган. Ушбу соҳани ривожлантирмасдан туриб иқтисодиётимизни жаҳон иқтисодиёти билан интеграциялашув жараёнини таъминлашимиз биров мураккаб бўлади. Шу туфайли мазкур соҳа келажакда жадал ривожланиш босқичига кириши лозим.

Еттинчидан, энг янги электрон, тўлов технологияларини жорий этган ҳолда молия хизматларини ривожлантириш масаласи қўйилган. Бунинг барча йўналишларини ривожлантиришни тақозо қилади, мобил савдодан тортиб, иш ҳақининг онлайн тизимига қадар автоматлаштирилган бўлишлигини тақозо қилмоқда. Бу одамларга фақатгина қулайлик туғдириб қолмасдан, жараёнларни тезлаштиради, турли қатновлар билан боғлиқ бўлган харажатларни ва кишилар вақтини тежаш имконини беради.

Саккизинчидан, мамлакатимиз учун муҳим бўлган соҳа, соғлиқни сақлаш соҳасида юқори технологияли хизматларни янада ривожлантириш масаласи ҳам устувор қилиб белгиланган. Келгусидаги тадқиқотлар айнан шу соҳаларни ривожлантириш ва самарадорлигини оширишга қаратилмоғи уни янги сифат босқичига кўтармоғи устувор вазифа қилиб белгиланган. Ҳозирги пайтда кўплаб фуқароларимиз катта маблағ эвазига хорижда даволаниб қайтмоқда. Бу аҳолимизга нафақат иқтисодий, балки маънавий жиҳатдан ҳам зарар, кўп ноқулайликлар туғдирмоқда. Ушбу хизматларни ўзимизда ташкил қилиш, агар лозим бўлса, фуқароларимизга қулайлик туғдириш учун мутахассисларни мамлакатимизга олиб келишни давлат томонидан амалга ошириш лозимлиги ҳам кун тартибида турибди. Келажақда мамлакатимиз соғлиқни сақлаш соҳаси сифат босқичига ўтади ва шу йўл билан ривожланади.

Тўққизинчидан, таълим хизматлари бўйича бир томондан халқаро андозаларга мос ва иккинчи томондан, ўзимизга хос янги йўналиш, яъни узлуксиз таълим тизими шаклланганлиги баробарида ҳали унни юқори даражага кўтариш учун анча камчиликларимиз ҳам борлиги эътироф этилиши билан бирга, ушбу соҳани ҳам янги босқичга кўтариш масаласи устувор вазифа сифатида белгиланди.

Ҳозирги пайтда Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт вазирлиги ва Давлат статистика қўмитаси томонидан халқаро стандартлар асосида 2016-2020 йилларда мамлакатимизда хизматлар соҳасини ривожлантириш дастури ишлаб чиқилди ва улар қуйидагиларни ўз ичига олади:

2016-2020 йилларда Ўзбекистон Республикасида хизматлар соҳасини ривожлантиришнинг мақсадли параметрлари;

2016-2020 йилларда Ўзбекистон Республикаси қишлоқ жойларида хизматлар соҳасини ривожлантиришнинг мақсадли параметрлари;

2016-2020 йиллар даврида хизматлар соҳасини янада ривожлантириш чора-тадбирлари комплекси;

2016-2020 йилларда хизматлар соҳасини ривожлантиришга тижорат банклари томонидан бериладиган кредитларнинг прогноз ҳажмлари.

Ушбу дастурларга асосан, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳри ҳокимликлари 2016-2020 йилларда хизматлар соҳасини ривожлантиришнинг шаҳарлар, туманлар бўйича ҳудудий дастурларини Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт вазирлиги билан келишган ҳолда ишлаб чиқилди ва тасдиқланиб амалиётга жорий қилинди.

Хизматлар соҳасини ривожлантиришнинг ҳудудий дастурларини ишлаб

чиқишда қуйидагиларга алоҳида эътибор қаратилган.

Биринчидан, хизматлар соҳаси тузилмасини янада такомиллаштириш, хизматларнинг замонавий турларини жадал ривожлантириш ва бозорни улар билан тўлдириш масаласи устувор қилиб белгиланган.

Иккинчидан, сервис инфратузилмасини ривожлантириш масаласи ҳам ўта устувор вазифалар сифатида белгиланган. Чунки ушбу масаланинг яхши йўлга қўйилиши иқтисодийнинг барқарор ривожланишини таъминлаш билан бирга аҳолининг ҳам хизматларга бўлган эҳтиёжини ўз вақтида тўлиқ қондириш имконини ҳам беради.

Учинчидан, қишлоқ аҳоли пунктларида хизматлар соҳаси ташкилотларини биринчи навбатда ривожлантириш, оилавий тадбиркорлик субъектларини ҳамда соҳага оид касб-ҳунар коллежлари ва олий таълим муассасаларини тамомлаган ёшларни хизматлар соҳасига кенг жалб этиш масаласи ҳам тегишли тарзда ҳудудий дастурларга киитилган. Ушбу тадбирлар нафақат хизмат кўрсатиш соҳасининг иқтисодий жиҳатини, балки ижтимоий аҳамиятини ҳам ошириши кўзда тутилган. Хусусан, ушбу ишни амалга ошириш эвазига аҳолини иш билан таъминлашни йўлга қўйиш, бандлик дастурини бажариш, аҳоли фаровонлигини ошириш каби масалалар ҳам паралел равишда ҳал қилиниб борилади.

Мазкур масанинг назорати ҳам йўлга қўйилган. Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитаси Дастурнинг мақсадли параметрлари бажарилиши тўғрисидаги статистик ахборотни, шу жумладан қишлоқ жойлар бўйича кўрсаткичларни ҳар чоракда Вазирлар Маҳкамасига тақдим этиб боради. Бу эса, ўз навбатида вазифанинг ўз вақтида бажарилишини таъминлаш имконини беради. Зерор тезкор тарзда тегишли чора-тадбирларни қўллаш учун ахборотларнинг етарлилиги таъминланади.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2016 йил 26 февралда қабул қилинган “2016-2020 йилларда хизматлар соҳасини ривожлантириш дастури тўғрисида”ги 55-сонли Қарорида тармоқ классификациясининг белгиланган халқаро стандартларига ўтилиши, ялпи ички маҳсулот таркибини ҳисоблашнинг жаҳонда умумий қабул қилинган методикасининг жорий этилиши, 2012-2016 йилларда хизматлар соҳасини ривожлантириш мақсадли параметрларидаги ўзгаришлар киритилиш муносабати билан Ўзбекистон Республикаси Президентининг "2012-2016 йилларда Ўзбекистон Республикасида хизматлар соҳасини ривожлантириш дастури тўғрисида" 2012 йил 10 майдаги ПҚ-1754-сон қарори эълон қилинган эди ва унда соҳага оид бир қанча имтиёзлар берилган эди. Мазкур қарорда ҳам юқоридаги қарорнинг 4, 5-бандларида назарда тутилган имтиёзларнинг амал қилиши сақланиб қолинган.

Юқоридагилардан кўриниб турибдики, хизмат кўрсатиш соҳасини ривожлантириш, бугунги шиддат билан ривожланаётган даврда мамлакат аҳолисининг ҳаёт даражаси ва сифатини оширишда, унинг иқтисодий қудратини юксалтиришда, ижтимоий ҳаётини барқарорлаштиришда устувор вазифалардан бирига айланган.

